

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบสำรวจ (survey research) มีรูปแบบการศึกษา โดยศึกษาจากกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรมเสี่ยงว่ามีผลต่อการเกิดโรคหัวใจในผู้สูงอายุ

ลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ อาสาสมัครกลุ่มผู้สูงอายุทั้งเพศชาย เพศหญิงที่อายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งไม่ได้เป็นโรคหัวใจ อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพะเยา จำนวน 100 คน และผู้ป่วยโรคหัวใจซึ่งไม่ได้เป็นมาแต่กำเนิด ทั้งเพศชาย เพศหญิงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เข้ามารับการรักษาที่คลินิกพิเศษโรคหัวใจ โรงพยาบาลพะเยา จำนวน 53 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่เป็นโรคหัวใจเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบบังเอิญ
กลุ่มผู้ป่วยโรคหัวใจโดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลพะเยาในช่วงเวลาหนึ่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบสัมภาษณ์ประเมินพฤติกรรมเสี่ยงร่วมของโรคไม่ติดต่อที่สำคัญ ของสำนักพัฒนาวิชาการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และภาควิชาสุขศึกษา และพฤติกรรมศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ศาสนา การศึกษา อาชีพ รายได้ การตรวจสุขภาพประจำปี น้ำหนัก ภาวะสุขภาพในปัจจุบัน และ โรคประจำตัว จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับโรคหัวใจ เป็นเครื่องมือที่ดัดแปลงมาจาก แบบวัดแบบแผนการดำเนินชีวิต ของเพนเดอร์ (สุนทรา เลียงเชวงวงศ์, 2541) ซึ่งได้นำแบบแผนการดำเนินชีวิต ที่เกี่ยวข้องกับสภาพที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน ภาวะการเจ็บป่วยที่ผ่านมา การควบคุมอารมณ์ และความเครียด ความต้องการประสบผลสำเร็จในชีวิต การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น การใช้ระบบบริการทางสุขภาพนำมาปรับปรุง แบ่งเป็น 3 หมวด คือ

หมวดที่ 1) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานที่อยู่อาศัยในปัจจุบันซึ่งส่งเสริมต่อการเกิดโรคหัวใจ จำนวน 9 ข้อ

หมวดที่ 2) สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับประวัติการเจ็บป่วยที่ผ่านมาของผู้ถูกสัมภาษณ์และครอบครัวซึ่งส่งเสริมต่อการเกิดโรคหัวใจ จำนวน 7 ข้อ

ในการตอบแบบสัมภาษณ์ของหมวดที่ 1 และ 2 ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และ ไม่ใช่ โดย

ใช่ หมายถึง ข้อมูลนั้นตรงกับข้อมูลที่เป็นจริงของผู้ถูกสัมภาษณ์ คิดเป็น 1 คะแนน

ไม่ใช่ หมายถึง ข้อมูลนั้นไม่ตรงกับข้อมูลที่เป็นจริงของผู้ถูกสัมภาษณ์ คิดเป็น 0 คะแนน

ยังมีคะแนนรวมในแต่ละหมวดมาก ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจจะเพิ่มมากขึ้น

หมวดที่ 3) สิ่งแวดล้อมทางสังคมจำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับ สัมพันธภาพระหว่างผู้ถูกสัมภาษณ์กับครอบครัว จำนวน 7 ข้อ สัมพันธภาพระหว่างผู้ถูกสัมภาษณ์ กับชุมชนและหน่วยงาน จำนวน 5 ข้อ

ในการตอบแบบสัมภาษณ์ ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบ 4 ตัวเลือก คือ ระดับคะแนน 4 3 2 และ 1 โดย มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวท่านมากหรือท่านได้ปฏิบัติเป็นประจำ สม่ำเสมอ (90-100 %) 6-7 ครั้งต่อสัปดาห์

คะแนน 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวท่านปานกลางหรือท่านได้ปฏิบัติบ่อยครั้ง (70-89%) 5 ครั้งต่อสัปดาห์

คะแนน 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวท่านบางครั้งหรือท่านได้ปฏิบัติเป็นบางครั้ง (50-69%) 4 ครั้งต่อสัปดาห์

คะแนน 1 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวท่านมากหรือท่านไม่เคยปฏิบัติกิจกรรมหรือปฏิบัติบ่อยครั้งกว่า (50%) 0-3 ครั้งต่อสัปดาห์ โปรดอธิบายเหตุผลการไม่ปฏิบัติลงในช่องหมายเหตุที่กำหนดไว้

ซึ่งในส่วนของสิ่งแวดล้อมทางสังคม ความหมายของข้อสัมภาษณ์ทุกข้อจะไม่ส่งเสริมต่อความเสี่ยงในการเกิดโรคหัวใจ ในการวิเคราะห์คะแนนความเสี่ยงจึงได้นำค่าคะแนนที่ได้จากการสัมภาษณ์มาปรับค่าจากคะแนน 1 เป็น 4 คะแนน 2 เป็น 3 คะแนน 3 เป็น 2 และ คะแนน 4 เป็น 1 จะทำให้ได้ค่าคะแนนความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ ในลักษณะคะแนนมากความเสี่ยงมาก คะแนนน้อยความเสี่ยงน้อย

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคหัวใจ เป็นเครื่องมือที่ดัดแปลงและปรับปรุงมาจากแบบสัมภาษณ์ พฤติกรรมเสี่ยงร่วมของโรคไม่ติดต่อที่สำคัญของสำนักพัฒนาวิชาการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และภาควิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล แบ่งเป็น 4 หมวด

หมวดที่ 1) พฤติกรรมการบริโภค ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะอาหารที่ผู้ถูกสัมภาษณ์บริโภค จำนวน 11 ข้อ

หมวดที่ 2) พฤติกรรมการออกกำลังกาย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมการออกกำลังกายของผู้ถูกสัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ

หมวดที่ 3) พฤติกรรมการทำงานที่ต้องใช้กำลัง ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการทำงานของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่ต้องออกแรงมาก จำนวน 5 ข้อ

หมวดที่ 4) พฤติกรรมแสดงอารมณ์และความรู้สึก ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ และความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ จำนวน 8 ข้อ

ในการตอบแบบสัมภาษณ์ของหมวดที่ 1 2 3 และ 4 ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบ 4 ตัวเลือก คือ ระดับคะแนน 4 3 2 และ 1 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวท่านมากหรือท่านได้ปฏิบัติเป็นประจำ สม่ำเสมอ (90-100 %) 6-7 ครั้งต่อสัปดาห์

คะแนน 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวท่านปานกลางหรือท่านได้ปฏิบัติบ่อยครั้ง (70-89%) 5 ครั้งต่อสัปดาห์

คะแนน 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวท่านบางครั้งหรือท่านได้ปฏิบัติเป็นบางครั้ง (50-69%) 4 ครั้งต่อสัปดาห์

คะแนน 1 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวท่านมากหรือท่านไม่เคยปฏิบัติกิจกรรมหรือปฏิบัติบ่อยครั้งกว่า (50%) 0-3 ครั้งต่อสัปดาห์ โปรดอธิบายเหตุผลการไม่ปฏิบัติลงในช่องหมายเหตุที่กำหนดไว้

ซึ่งในส่วนของพฤติกรรมกรการบริโภค ข้อ 5 และ 7 พฤติกรรมกรการออกกำลังกายทั้ง 6 ข้อ พฤติกรรมกรการทำงานที่ต้องใช้กำลังทั้ง 5 ข้อ และ พฤติกรรมกรแสดงอารมณ์และความรู้สึกข้อ 1 ถึงข้อ 4 ความหมายของข้อสัมภาษณ์ในแต่ละข้อจะไม่ส่งเสริมต่อความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ การวิเคราะห์คะแนนความเสี่ยงจึงได้นำค่าคะแนนที่ได้จากการสัมภาษณ์มาปรับค่าจากคะแนน 1 เป็น 4 คะแนน 2 เป็น 3 คะแนน 3 เป็น 2 และ คะแนน 4 เป็น 1 จะทำให้ได้ค่าคะแนนความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจในลักษณะคะแนนมากความเสี่ยงมาก คะแนนน้อยความเสี่ยงน้อย

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสัมภาษณ์ไปตรวจสอบหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านอายุรกรรม 2 ท่าน อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาล อายุรศาสตร์ และ ศัลยศาสตร์ 1 ท่าน หลังจากนั้น นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านมาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการที่ปรึกษาค้นคว้าแบบอิสระตรวจสอบความถูกต้อง

2. การหาความเชื่อมั่นของแบบวัด นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดสอบกับตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา ของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows

หลังจากผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้ศึกษาได้ปรับปรุงโดยปรับภาษาบางข้อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดลองสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช ในส่วนที่ 2 ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับโรคหัวใจและส่วนที่ 3 ด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ในช่วง .50 ถึง .88

การเตรียมผู้ช่วยวิจัย ทำการเตรียมผู้ช่วยวิจัย 2 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลสูติ นรีเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา และพยาบาลวิชาชีพประจำหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลพะเยา เพื่อช่วยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับโรค

หัวใจ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรคหัวใจ โดยบอกวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการสัมภาษณ์ มีการศึกษาแบบสัมภาษณ์เป็นรายข้อเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย ซึ่งจะสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

สถานที่เก็บข้อมูล

คลินิกพิเศษโรคหัวใจ โรงพยาบาลพะเยา และเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุมัติผู้อำนวยการโรงพยาบาลพะเยาในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยที่โรงพยาบาลพะเยา
2. ขอความร่วมมือในการวิจัยจากหัวหน้างานคลินิกพิเศษโรคหัวใจตามคำอนุมัติของผู้อำนวยการโรงพยาบาลพะเยา
3. ผู้วิจัยทำการสำรวจรายชื่อผู้ป่วยโรคหัวใจ และคุณสมบัติของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในคลินิกพิเศษโรคหัวใจ โรงพยาบาลพะเยา เลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดจนครบจำนวนรายชื่อ จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง ในวันที่ 27 มิถุนายน 2543 ถึงวันที่ 4 กรกฎาคม 2543 ซึ่งเป็นวันเปิดให้บริการ
4. ผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัยดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง ดังนี้
 - 4.1 แนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย
 - 4.2 ผู้วิจัยแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงขั้นตอนการตอบแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐาน สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับโรคหัวใจ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรคหัวใจ การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที ต่อคน
5. ผู้วิจัยดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุม ดังนี้
 - 5.1 ในการพบกันครั้งแรก ผู้วิจัยได้แนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สูงอายุ และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย
 - 5.2 หลังจากนั้นดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ 4.2 ในกลุ่มทดลอง โดยเริ่มทำการเก็บข้อมูลในวันที่ 26 มิถุนายน ถึงวันที่ 7 กรกฎาคม 2543

6. เมื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจนครบจำนวนแล้ว จึงทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้มาจากกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window (Statistical Package for The Social Science) ดังนี้

1. แจกแจงความถี่ และคิดอัตราร้อยละ ข้อมูลส่วนบุคคล ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)
3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจระหว่างกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติทดสอบ ที (t-test for independent sample)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดย จำแนก เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ สถิติทดสอบที่ใช้ คือ ที (t-test for independent sample) ส่วน น้ำหนัก ระดับการศึกษา สถิติทดสอบที่ใช้ คือ One - way ANOVA และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ่ (Scheffe Procedure)